

HUKUK FAKÜLTELERİNDE NİÇİN “SEMANTİK” ÖĞRETİLMESİN? *

Walter PROBERT**

Çeviren: Ar. Gör. Uğur DİNÇ***

Avukatların ve diğer hukuk erbâblarının kelimelerin kullanımında usta olmaları gerekir; çünkü, genellikle söylendiği üzere, kelimeler onların meslek aletleridir. Fakat, günümüze dek gelen bilgiler ışığında, ortalama bir avukatın dil becerisi, bugün iletişim araçlarımız hakkında bildiklerimizin – dilin iletişim ve iknâdaki daha derin işlevleri ve dil psikolojisi- yüzeyini ancak aşar. Bu durum aslına bakarsanız iknâ etmede başarı göstermeyi, müvekkilinin talebini elde etmeyi engellemezken, ortalama avukatın neden bu kadar becerili olduğunu takdir edebildiği şüphelidir. Fakat bilmelidir ki, başarısı aslında çoğu kez iletişim kanallarını kapatmaya bağlıdır ve o takdirde, ortaya çıkan oldukça ciddi ahlâkî soruyla yüzleşmelidir: avukatlar, dilin işlevine dâir genel cehaletten istifâde ederek, mahkemeye taşıdıkları toplumsal sorunların çözümünü Pavlovyan şartlandırılmış tepki aracını kullanarak aramaya devam etmeliler mi?

Bugüne dek dilin işlevi hakkında çok şey yazıldı ve böyle bir birikimi bu mesleğin yeni mensuplarına taşımamak için iyi bir sebep bulunmamaktadır. Burada “semantik” kelimesini, semantik bilinçsizliğin bu aktarım teşebbüsüne mâni olacağından endişe ediyor olsam da, yorumlarımın ait olduğu alan için bir etiket olarak kullanmalıyım. Bu kelimenin bazı yaygın, fakat fazla kullanışlı olmayan şekilde anlaşılmasından bahsetmiyorum; ne birtakım kelimelerin bir sözlükteki Latince köklerini bulma yeteneğinden, ne de bazen oldukça önemli olan gramerden. Hayır, açıkça dil felsefesinden bahsediyorum, yine, her ne kadar, hem bu felsefenin gündelik hayatta oldukça önemli olabileceğini anlamayanlar, hem de dile mantıkî pozitivizm olarak bilinen yaklaşımı önerdiğimi düşünebilecek kim-

* (İlk kez ‘Why Not Teach Semantics in Law School?’ başlığıyla, *10 J. Legal Educ.* 208 (1957-1958)’de yayımlanan bu makalenin Türkçe tercümesinin yayın izni alınmıştır.)

** Hukuk Doçenti, Western Reserve Üniversitesi

*** Arş. Gör., İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi

selerce yanlış anlaşılma riskini göze almama rağmen. Aslında, benim esas ilgi odağım genel semantik olarak bilinen, daha çok Amerikan tarzı demokratik ya da aktivist ya da reformist dil felsefesine yöneliktir. Dil meselelerine dâir bu özel eklektik yaklaşım, esasen bir kimsenin muhakemesine, enteresan ve oldukça kolay bir şekilde, —iletişim ve inceleme araçlarını keskinleştirerek— aklıma gelebilecek en “pratik” yolla, bilimlerin ve felsefenin müterâkim hikmetini getirir.

Şimdi, bu son ifâdenin sonucunu düşünmeyi bırakalım. Öncü eğitimcilerimizden birisi uzun olmayan bir zaman önce bir grup öğrenciye hukuk eğitiminin, teknik becerilere ağırlık veren kurslara nazaran, eğitsel kurslara vaktinin bulunmadığını belirtti¹. Tabii ki, herkes aynı görüşte olmayacaktı; fakat bu görüşe katılanlara göre, burada öğrencilerin teknik becerilerini keskinleştirirken, aynı zamanda öğrencilerinize “kültür” verecek bir araç bulunuyor. Bunun nasıl yapılacağını göstermeye çalışırken, sonuçları zorunlu olarak belirtmeliyim, fakat bu konu hakkındaki seçkin materyallerin dikkatli ve alâkadâr şekilde okunması, eminim ki, büyük bir uzlaşa sağlayacaktır². Aslında, bu çalışmaların zaten farkında olanlar, muhtemelen, beni meseleyi yeterince güçlü şekilde îzâh etmemekle suçlayacaklar.

¹ Harvard Law Record Gazetesi’ndeki bir röportajda, W. Prosser, 21 Şubat 1957.

² Temel önemdeki, fakat en kompleks eserler şunlardır: C. OGDEN VE I. RICHARDS, THE MEANING OF MEANING (1938); A. KORZYBSKI, SCIENCE AND SANITY (1948); C. MORRIS, SIGNS, LANGUAGE AND BEHAVIOUR (1946); Kıskırtıcı, fakat yapısı gereği daha çok başlangıç düzeyinde olan eserler: S.I. HAYAKAWA, LANGUAGE IN THOUGHT AND ACTION (1940); I. LEE, THE LANGUAGE OF WISDOM AND FOLLY (1949); R. WILSON, THE MIRACULOUS BIRTH OF LANGUAGE (1948); Hayakawa ve Lee’nin kitaplarının her ikisi de Ogden-Richards ve Korzybski’nin şaheserlerine hazırlık amacıyla okunmalı. Uluslararası Genel Semantik Derneği tarafından üç ayda bir yayınlanan *Etc.* ilgi çekmeyi sürdürmektedir. Hayakawa, ilk on yılı üzerine, *Etc.* de yayımlanan makalelerin en iyilerini içeren bir kitap derledi. S.I HAYAKAWA, LANGUAGE, MEANING, AND MATURITY (1954); Lakeville, Connecticut’taki Genel Semantik Enstitüsü de genel semantikle ilgili ilgi çekici diğer yayınlar hakkında makale ve bilgileri içeren bir bülteni periyodik olarak yayınlıyor. Diğer eserler için ayrıca Mermin, *The Study of Jurisprudence*, 49 Mich. L. Rev. (1950)’ye bakın.

Ogden-Richards’ın bakış açısına ve hukuk kuramı için sonuçlarına dâir tek değerlendirme Williams, *Language and the Law*, 61 L. Q. Rev. 71-86, 179-95, 293-303, 384-406 (1945); 62 *id.* 387 (1946) tarafından yazıldı. Korzybski’nin çalışması hakkında hukuk kuramı bakımından kapsamlı bir değerlendirme henüz yayınlanmadı. Bu yönde bir adım olarak “Hukuk ve Genel Semantik” üzerine bir sempozyum 1958 Mart’ında, *Western Reserve Law Review*’da yer alacak.

Kabul etmeliyim ki, hukukî meselelere yönelik olarak soyut şekilde hukukî realizm olarak adlandırılan yaklaşım, semantik çalışmalarını hukukî literatür ve hukukî muhakemeye ilişkilendirmeye çalışmıştır. İyi ki, bu çalışmalar bir dereceye kadar kabul gördü. Fakat ne yazık ki, onların saldırısı gerçekten yeterince tertipli değildi, insan düşüncesi ve faaliyetini yeterince kuşatmıyordu. Eğer dilin *alışlagelmiş* kullanımlarını değiştireceksek, bu değişim izole teknik hukukî kavramlara yapılacak karman çorman bir saldırı sâyesinde gelmeyecektir. Yapılması gereken şey, kelimelerin ve kelime bileşimlerinin sembolik rolünü tümüyle anlamaktır. Bu şartlandırılmış tepkinin yerini şartlı tepki almalıdır. Gerçekten, bu, Einstein’ın metalbilimcilerin muhakemesini dönüştürmeye yardım ettiğinden beri yapageldikleri şeyi dil kullanıcılarının yapmaları –yani, “gözlemci”nin, bu bağlamda konuşmacı ya da yazar, dinleyici ya da okuyucunun işlevini dikkate almaları– gerektiği anlamına gelir. Her kimsenin kendi “koordinat sistemi”, kendi gönderge çerçevesi vardır ve en nihâyetinde bir sistemden diğerine dönüştürme araçlarına sahip olunmalı ya da en azından bunlar umutla gözetilmelidir³. Fakat bu mutlu ütopyaya giden yolda alınabilecek tedbirler vardır. Bu tedbirleri ciddî bir şekilde incelersek, en azından dava sürecinin bilek güreşinden öteye taşınmasına katkımız olabilir. Biz hukukçuların, eğer toplumsal ilişkilerdeki mevcut liderlik rolümüzün muhafaza etmek istiyorsak, bu meseleleri ciddiye almaya *gerek* duyabilmemiz oldukça muhtemeldir.

Hukukî realizmin çabalarının haricinde, bu türden bir farkındalığı hukuk erbâblarımızın dikkatine sunmak için ne yapılıyor? Elbette ki, hukuk öncesi eğitimde bu türden düşünce üzerine verilen çok daha fazla ders var, fakat hukukçuların birçoğunun bu derslere yolu düşmüyor. Bazı eğitimciler bireysel olarak

³ “Einstein’ın gerçek önemi, aynı fiziksel olaya dâir birçok farklı açıklamayı birbiriyle ilişkilendirmeyi sağlayacak bir formül, -bunun sâyesinde, herhangi bir fiziksel sistemdeki bir olayın konumu ya da yönünden, onun diğer herhangi bir sistemdeki konumu ve yönünü hesaplayabiliyoruz,- geliştirmiş olmasıdır.

“Hukukta ihtiyaç duyulan şey, eğer ki hukuk gelecekte, geçmişte olduğundan daha bilimsel olacaksa, sâyesinde bir bakış açısına göre düzgün bir hikâyeye ya da düzgün bir satışa benzeyen bir şeyin, bir diğer bakış açısına göre çarpık bir hikâyeye ya da çarpık bir satışa benzeyeceğini öngörebileceğimiz, ve sâyesinde gözlemlenen herhangi bir toplumsal olgunun kendi tarih ‘çizgi’sinde farklı değer-yüklü alanlarla karşılaştıkça maruz kalacağı müteâkip ‘tahrifat’ı öngörebileceğimiz bir öğrenme sistemidir. F.S. Cohen, *Field Theory and Judicial Logic*, 59 YALE L.J. 238 (1950).

bazı hukuk derslerine de bu türden bir farkındalığı taşıyabilir; fakat, yine de, bunun kaçınılmaz olarak yüzeysel, üstünkörü bir zeminde olacağı görülecektir. Bu türden düşünüş sürekli yenilemeyi içerir; öğrenci hakiki anlamda eğitilmelidir, sadece kıyılarda gezdirilmemeli, derinlere açılmalıdır.

İdeal olarak, öğrencinin hukuk öncesi eğitiminde ‘semantik’ üzerine kapsamlı bir ders alması, bunun ardından hukuk fakültesindeki ilk yılında bu kavramların özel hukukî uygulamalarının verilmesi gerekmektedir. Tabii ki, hukuk eğitimi öncesinde verilecek böyle bir dersin içeriğini denetlemek zordur, ve, fakat, bu mesele ihtiyaçlarımızı karşılayacak yeterli evrenselliğe henüz erişmedi. Fakat bu ideal, geleceğe dâir dindarca bir umuttan daha fazla bir şeydir. Ben kendimi, bu konunun, günümüzde neredeyse tüm üniversite öğrencileri için İngilizce Kompozisyon dersinin olduğu kadar, bir gün gerekli olacağından oldukça emin hissediyorum. Hukuk fakültelerinde de bu meseleye özel olarak eğilme ihtiyacı duyulacaktır; çünkü hukukî söylem özel meseleler içerir, ve genel semantik gibi bir konunun yeterince derin şekilde anlaşılması bu söylemin sert yüzeyinin altına inebilmek için zorunludur⁴.

Bir diğer yaklaşım ise, kabul etmek gerekir ki ideal olmaktan uzaktır, hâlihazırda bahsedilen ve benim de kullandığım yaklaşımdır –yani, hukuk kuramı çalışması ile bu yeni dil becerilerini bir araya getiren, öğrenciye, hukukbilimi dersindeki (ki hepimizin bildiği gibi, belki de birçok hukuk fakültesinde öğretilmemektedir)⁵ yüzeysellikten uzak, bazı temel ilkelerin verildiği en azından başlangıç düzeyinde bir eğitim. Ben Cohen ve Cohen’in Hukukbilimi üzerine olan ders kitabını kullanıyorum⁶. Her ne kadar bu eserin çağdaş hukuk kuramına dikkate değer, bütüncül bir bakış açısı getirdiğini ve eğitimciye istediği açıklamaları yapmasını mümkün kılacak şekilde temeldeki Batı hukuk kuramı hakkında yeterli imkânlar sunduğunu düşünsem de, bu amaca uygun daha iyi okumaların bulunmayabileceğini hiç de iddia etmiyorum. Dahası, bu eserin ge-

⁴ Elbette ki genel semantik ve diğer dil yaklaşımları eğitiminin lisansüstü hukuk programlarında ve hukuk stajyeri eğitimi programlarında verilmesi de doğru olur.

⁵ Belki de bu ders, birçok müfredattan bir tanıtım sebebiyle, ince bir kelime oyunuyla çıkarıldı. Buradaki tanıtım, ‘uygulamaya dönük değil’ şeklindedir. Ne kadar yazık!

⁶ M. R. COHEN & F. S. COHEN, READINGS IN JURISPRUDENCE AND LEGAL PHILOSOPHY (1951).

nel vurgusu, bildiğim diğer derlemelerde olduğu gibi, dil felsefesiyle bağlantı kuruyor⁷.

Bir sömestirde haftada sadece iki saat ders veriyorum, -ve keşke en azından bir saatim daha olsaydı. Bu zaman kısalığında, ilk dört ders saatini Korzybski'nin genel semantiğine, bir miktar Ogden ve Richard yaklaşımına da değinerek, ayırıyorum. Dört saat yeterli değil, fakat meseleye ilğimiz bununla sınırlı kalmıyor ve bu başlangıç, bizatihi, sözel meselelerle tanışmada öğrencilere biraz kolaylık sağlıyor. Bu ilk temaslarında, onlara anlamların değişmesinden, hem sözel hem de sözel olmayan soyutlama düzeylerinin karıştırılmasından, belirginleştirme ve nesneleştirme hatalarından, tek-kelime tek-anlam meselesinden, unsurculuktan –tümünden hukukî olan ve olmayan örneklerle– bahsediyorum⁸. Onlara herhangi bir soyutlamada yer verilen tikellerin, aslında, çoğunlukla önemli açılardan, birbirinden farklı olduğunu göstermek için Korzybski'nin, çok değerli altmetin aracı gibi, hatırlatıcı araçlarını gösteriyorum. Bu sebeple, belirli bir hukuk “kural”ı durum 1, durum 2, durum 3, durum vd.'ndan elde edilebilir. Burada tırnak işareti ve vd. araçlarını kullanıyorum. Soyutlama sürecinin doğasını *hissetmeye* başlayabilmele-ri için, bu süreci onlara tanıttacak bir yapısal farklılık tablosundan⁹ yararlanıyorum. Elbette ki, onlara çok işe yarar bir araç olan gönderge üçgeninden de bahsediliyor.

Buradaki asıl çaba öğrenciyi, dilin dikkate değer esnekliği düşüncesiyle, dilin tam anlamıyla sözel olmayan bir dünyayı ya da çevresel bir alanı temsil etmek için kullanılan bir harita olduğu şeklindeki resim-düşüncesinde güzel bir şekilde mücessemleşen düşünceyle tanıştırmaktır. Kelimelerin temsil ettiği “şeyler”in subjektifliğinin, kelime anlamlarında yer alan kişisel, özgü anlam tecrübesi unsurunun buraya taşınabilmesi, elden geldiğince, çok çaba gerektiriyor. Genel

⁷ Bu eserde bazı yazıları bulunan Felix Cohen'in genel semantik düşünceyle birçok ortak görüşü vardı. Muhakkak ki, bu ikinci editörün erken ölümü hukuk mesleği için büyük bir kayıptır.

⁸ Bu eğitimde büyük öneme sahip bir eser, şu değerli küçük kitaptır: IRVING LEE, THE LANGUAGE OF WISDOM AND FOLLY (1949). Bu kitap, genel semantik kuramı bilen birisi için, Korzybski'nin dev bir eklektik olduğuna dâir yeterli bir kanıttır. Bu kuramı bilmeyen bir kimse için ise, bu kitap yolun başlangıcıdır. Bu kitabı dersimde kullanmam yönündeki önerisi için, Stanford'dan Profesör Moffat Hancock'a kişisel olarak borçluyum.

⁹ Yapısal farklılık görseli yardımı Lakeville, Connecticut'taki Genel Semantik Enstitüsü'nden elde edilebilir. Genel semantik öğrenmek ve öğretmek üzerine daha fazla bilgi edinmekle ilgilenen herkesin bu kurumla irtibata geçmelerini şiddetle öneririm.

semantiğe, onun eklektik yaklaşımının kaynaklarına dâir îzâhâtındaki, öğrencilerden birçoğunun aslında felsefeyle ilk kez, fakat görece küçük dozda, temas kurduğunu –ve aynı zamanda, bu kavramları gündelik ve hukukî söylemlerde kullanma yöntemi elde ettiklerini hatırlayın. Fakat geride yapılacak çok iş var.

Ardından on ders saatini, “Hukukun Doğası”, “Yargısal Süreç”, “Yasama” üzerine olan metin parçalarına, öncesinde yer alan analitik bölümlere dönük bir takım değinilerle birlikte, ayırıyorum¹⁰. Burası, öğrencinin hukuk kuramı ile bunun altında yatan genel semantik felsefesi arasındaki ilişkiyi görebileceği –ve bu hukuk kuramını kendi söylem araçlarıyla nasıl ilişkilendirilebileceğini görmesi gereken– yerdir. Örneğin, hâlen sıklıkla kullanılan, *klasik* doğal hukuk yaklaşımının “devredilemez”, “hak”, “Tanrı”, ve “akıl” gibi (tabii ki, bilişsel olmayan ilişkilere sahip) iltimaslı sembollere verilen şartlandırılmış tepkileri doğurarak nasıl duygucu ya da propagandist tarzda kullanılabileceğini görür¹¹. Öğrenci burada, birçok uygulayıcı ve hâkim de dâhil olarak, hukukçuların ne derecede sözel düzeye aşırı vurguda bulunduğunu ve bu sözel öğretisel düzey ile sözel olmayan çevresel ya da toplumsal bağlamın örtüşmemesi ihtimâlini göremediklerini de görmeye başlar. Dolayısıyla, toplumsal etkenler üzerine olan vurgusuyla çağdaş sosyolojik düşünce ile bağlamsal muhakeme konusunda genel semantik ihtiyacı arasında önemli bir bağ kurar. Tabii ki, hukukî realizmin semantik yönelimini, asgarî düzeydeki kelime bilincini de kolaylıkla görür.

Öğrencinin hukuk kuramını genel semantik düşünüşüyle ilişkilendirme şansı bulabilmesi için bu bölümlerde kurulması gereken başka birçok bağ daha var¹².

¹⁰ Ders kitabında yer alan neredeyse tüm malzemelere yönlendirici ilâve yorum ve sorular hazırlamayı işe yarar buluyorum. Bu malzemelerin birçoğu felsefeci olmayanlar için çetindir. Fakat bu, felsefeci olmayan kimsenin destek almaksızın yapacağı okumalardan düşünce ve eylem konusunda önemli oranda fayda görmeyeceği anlamına gelmez.

¹¹ Çağdaş doğal hukuk bir diğer meseledir. Bu “iltimaslı” kelimelerin nasıl kullanılabilirdiğinin anlaşılmasına yardımcı olabilecek bir tartışma Charles Stevenson tarafından ETHICS AND LANGUAGE (1944) içinde “iknâ edici tanımlar” hakkında yapılmıştır. Hiçbir hukukçu ya da öğretici onun îzâh ettiği bu aracı anlamayı atlamamalı. Ben kendim duygucu dil kuramını tüm boyutlarıyla savunmuyorum. Fakat dilin sıklıkla, bu hâlin mantıkî olarak görüldüğü zamanlarda bile duygucu şekilde kullanıldığını görüyorum.

¹² Burada, aksi yönde doğabilecek izlenimlere rağmen, genel semantik kuramın, benimsenmek için, öğrencinin diğerlerini tümüyle dışlamak uğruna herhangi bir hukuk kuramını tercih etmesini gerektirmediğini eklemeliyim. Belirttiğim gibi bu yaklaşım eklektiktir, tıpkı Cohen ve Cohen’in yaklaşımı gibi. Genel semantik, zaman zaman desteklemesine rağmen, yalnızca

Öğrenci, örneğin, dile bakışının kendi “hukuk” tanımını ve bu kelimenin “hak”, “görev” gibi türevlerinin tanımlarını belirlemeye yardımcı olabileceğini ve bu kelimeleri tanımlayış şeklinin de genel olarak hukukî meselelere bakışını belirleyebileceğini görür. Dolayısıyla, öğrenci temel bir genel semantik dersi almış – kişinin çevresi içindeki ve hakkındaki eylem ve düşüncelerinin çoğunlukla kendi dil alışkanlıklarınca şekillendiğini öğrenmiş– olur.

Bu, genel semantiğin ve diğer dil yaklaşımlarının birtakım daha derin yönlerini işlediğim “Hukuk ve Mantık” üzerine olan bölümle ilişkilidir ve sekiz ders saati sürmektedir. Burada, öğrenci hukukta “mantık” olarak geçen şeylerin çoğunun derin duyguların ya da psikolojik tavırların bir maskelenmesi de olabileceği ihtimâlini öğrenir ya da en azından tanır; diğer bir deyişle, hukukî söylemin psiko-mantıkî (bir diğer Korzybskyci araç) yönlerini tanır. Ona, insanın mesele hâllerinde içinde bulunduğu karmaşık zihnî-sinirsel sürecin bilincinde olma ve “mantık” ile hâlihazırdaki hukukî muhakemenin bu bütünü yalnızca bir yönünü temsil ettiğinin farkına varma şansı verilir.

İşte, gündelik dilimizin Batı dünya-görüşüyle derinden ilişkili bulunan yerleşik bir mantık ya da yapıya sahip olduğu şeklindeki oldukça içre bakış açısını takdir edebilecek öğrenci için açılacak yeni ufuklar buradadır. Sınıflandırma düşüncesi ve süreci ile bağlam düşünce arasındaki farka dâir bir fikir edinir, öyle ki, örneğin, Dewey’in formel mantığın yalnızca, daha derin düşünüş süreçlerinden elde edilen sonuç ifâdelerini temsil ettiği şeklindeki yorumu bir anlam kazanır¹³. Umuyorum ki öğrenci, eğer biraz farklı bakarsa, hukukî öğretisel ya da diğer her türden olsun hiçbir genelliğin, bizâtlî, münferit avukat ya da hâkime belirli bir karar verme durumunda ne yapacağını söylemediğini görecektir. Çünkü, tüm genellemeler döngüsel, yani varsayımlar içerir –ve temel soru hangi varsayımlarda bulunulacağı, bu soyutlama süreci boyunca hangi geçmiş tecrübelerin göz ardı edileceğine dönüşür¹⁴. Bu, öğrencinin muhakemesini –bir süre için– temelinden

pragmatik değildir. Bana göre şimdiye dek icat edilen en güçlü analitik yaklaşım olarak görünse de, yalnızca analitik değildir. Bazılarına tuhaf gelse de, bu vurgu yalnızca akla değildir, ne de günümüzün herhangi bir kapsamlı felsefesinde bulunabilir.

¹³ Dewey, *Logical Method and Law*, in COHEN & COHEN, *op. cit. supra* note 6, 552, 554’te.

¹⁴ Burası, öğrencinin, dava uygulamalarının *a priori* “kurallar”dan yapılacak gösterimsel tüm dengeline karşılık, *inter alia* “kurallar” yardımıyla mesele çözmek arasındaki farkı görmeye

sarsabilir. Fakat, eğer bu mesele üzerine yeterince eğilirse, yalnızca böylece ortaya konan ahlâkî meselenin, bir hâkimin alternatifler arasında nasıl bir tercihte bulunacağı meselesinin değil, ayrıca diğer kimseleri bazı varsayımlara razı etmek ve diğerlerine yüz çevirtmek şeklindeki hayatî meselenin de önemini fark edecektir. Bu yeteneklerin oluşturulması derin inceleme gerektirir. Genel semantik, diğer dil yaklaşımlarıyla birlikte, gerekli teçhizatı sağlamaktadır.

Garip olan şudur ki, hâlihazırdaki mevcut hukukî öğretinin eleştirel incelenmesinin doğurduğu belirsizliğe dalmak, öğrenciyi bir davayı kazanmanın o mesele hakkındaki hukukun sırf keşfedilmesi meselesi olmadığını hazmettirecek bir “mide”yle donatmalıdır. Daha doğrusu, uygulamadaki ilişkilerindeki başarısı, kendi kişisel inceleme ve iknâ yeteneğine çok bağlıdır. Böyle bir farkındalığın bazılarına yalnızca kendi müşterilerine değil, diğer taraftaki, diğer müşterilerin başına gelebilecekler konusunda bir sorumluluk duygusu kazandırabileceğini umuyorum. Bu şekilde yönlendirilen bir avukatın yine yalnızca kendi müşterisi için davayı kazanmasının yeterli olup olmadığı meselesiyle yüzleşmesi gerekir. Bu tavır, bana göre, eğer henüz yalnızca hukuk tesisatçısı yetiştirdiğimizi düşünmüyorsak, biz okutmanların geliştirmeyi umacağımız kadar önemlidir¹⁵.

Mantık ile semantiğin birbirleriyle olan ilişkisindeki bu temel birikim, mantık ile ahlâk arasında köprü kurulmasına yönelik metinsel çabayı kolaylaştırır. Oldukça basit hâliyle söylemek gerekirse, hâlihazırdaki hukukî muhakeme tarzı karar vericiye alternatifler arasından tercihte bulunma konusunda açık kapı bırakır. Bu ahlâkî mesele şudur: bir hâkim nasıl “doğru” karar verebilir ve bir avukat bu kararı nasıl öngörebilir? Burada, öğrenci “ahlâk”, “adâlet”, “doğru”, “yanlış”, “iyi”, “kötü” gibi kelimelerin ördüğü duygucu ağları hemen kaldırmalıdır. Burada, yine, bunların kullanımının nasıl bu kelimelere karşı tümüyle şartlandırılmış tepki doğurabileceğini anlamalıdır. Yapılması gereken tek şey, kendi gerekçesini –dogmatik varsayımlar sâyesinde, gördüğünüz üzere– bu terimlerle belirle-

başlayabileceği yerdir.

¹⁵ Moris Cohen bu durumu AALS’nin (The Association of American Law Schools/ Amerikan Hukuk Fakülteleri Birliği (ç.n.)) bir toplantısında basit bir şekilde ortaya koydu: “Üniversitelerin hizmet etmesi gerektiği şeklindeki kamu yararının artık avukatın kişisel başarısıyla, bir modacı, ayakkabıcı ya da tesisatçıdan farksız şekilde, ilgisi bulunmamaktadır. Cohen, *Law and Scientific Method*, in COHEN & COHEN, *op. cit. supra* note 6. 560, 561’de.

mektir. Dolayısıyla, hukukî sürecin nasıl olup da sembolik ritüelin –hiç değilse, gözlemlenen şekilde– kurbanı olmasının mümkün olduğunu daha iyi görmeye başlar. (eğer bu doğru değilse, o takdirde kararların nasıl verildiğini *gerçekten* bilmiyoruz demektir.) Daha ileri bir örnek vermek gerekirse, aslında kendi hukuk sistemimize yerleşik bir ahlâka dâir olarak, doğal hukukçu, dogmatik terimlerle ifâde edilebilecek olan, yaygın bir inanç var. Genel semantik bu klasik doğal hukuk türünü yok etmeye yardımcı olur. Fakat genel semantik, toplumsal meselelerin değerlendirme kaynağını, her ne kadar mutlak şekilde değerlendirmenin tümü olmamasına rağmen, bilişte bulan türden zamane doğal hukuklara kapıyı açık bırakır. Hiç olmazsa, dilin hile ve özellikleri hakkındaki farkındalık, öğrenciyi bu meselelerin kendi bilinçdışı varsayımlarının derinlerinde yattığını görme konusunda aydınlatır.

Dil birikimi duygucu dili ve onun hukukî mantık denen şeydeki işlevini işâ ederken, ayrıca “adâlet”in, hâlihazırda belirtilmiş bulunan, gerçek tecrübî anlama sahip olma ihtimâlini de ortaya çıkarır. Bunun yanında, bu meselenin bir tür operasyonel olarak incelenmesi üzerine, sosyolojik hukukbiliminin ve onun bağlamsal muhakemesi ve mesele hâletmedeki pragmatik vurgusunun, tıpkı sürekli-rehberlik edici genellikler arayışı bakımından olduğu gibi, ebedî adâlet meselesi için bir çözüm olabileceğini kanıtlayabilir. Ben en azından bu meselelerle sınıfta derse başlıyorum. Öğrencilerin, diğerlerinin arasında pragmatistlerin, genelliklere, bunların işlevlerini anlamayan kimselerce epeyce istismar edilmeleri dolayısıyla, güvenmediklerini göreceklerini umuyorum. Genel semantik bu meselelerin farkındadır, ancak genelliklerin istismar edilmesinden nasıl uzak durulabileceğini göstermeye çalışır.

Olabilir ki, bazı öğrenciler “adâlet” ve hukukî meselelerin “uygun” çözümünün yalnızca etkili iletişim ve semantik değerlendirmeyi gerektirdiği sonucuna ulaşabilirler –örneğin genel semantik bu kavrayışı îmâ eder. Tüm öğrenciler görmelidir ki, hukukî süreç, ritüel dil formlarına yönelik genellikle muhafazakâr olan tavırla böyle bir iletişime engel olmaya eğilimindedir.

Cohen ve Cohen’in eserinde sıradaki bölüm, birçok okuyucu tarafından hukukî meselelerle herhangi bir ilgisinin bulunduğu düşünülmebilecek olan

metafizik üzerindedir. Fakat genel semantik çalışmasının kendisi, dilimiz ve dilin mantığının yapısında saklı bulunan antik bir metafiziğe dâir bir ifşâattır. Hatırlayın, bir kimsenin dilinin, onun kendi çevresine olan bakış açısını, ve dolayısıyla da gündelik meselelerle ilgilenme tarzını mutlak şekilde etkilediği gösterilmişti. Bu şekilde, öğrencinin kendi epistemoloji ve metafiziğinin, bilinçli ya da bilinç dışı olsun, fakat her ikisi birlikte, nasıl kendisinin iyi ve kötü kavrayışıyla ve en nihâyetinde onun ve diğerlerinin hukuk öğretisine gerçekte verdiği anlamlarla doğrudan bağlantılı olduğunu görmesi muhtemeldir. Bu görüşe göre, hukuk öğretisi kendi, psikolojik bağlamında, yargılama süreciyle ilişkili olabilecek ne-redeyse her şeye dâir ahlâkî ve metafizik görüşlerin taşıyıcısı olarak görülebilir.

Bir eskizden ibâret olan bu çalışmada, hukuk kuramının sınıfta değindiğimiz çeşitli yönlerine işâret etmeye çalışmadım, çünkü burada yalnızca genel semantiğe yönelik bir yönelimin geleneksel malzemelerle bütünleştirilebileceğini göstermeyi denedim. Üstelik genel semantiğin, ya bir plan dâhilinde ya da kısıktıcı bir tartışma yoluyla derste kendisine yer bulabilecek tüm nüanslarına değinmedim. Yalnızca en önemli noktalarını ele almaya çaba gösterdim. Belirtmeliyim ki, benzer amaçlar için geriye kalan tüm bu çok kısa zamanı, genel semantiğin çerçevelediği dil kuramıyla yakından ilişkili bulunan bir inceleme, değerlendirme ve planlama yöntemi olarak gördüğüm bir eğitime harcıyorum. Sn. Lasswell ve Sn. McDougal’ın öncülük ettiği bu yöntem henüz tekâmül sürecindedir¹⁶. Genel semantik dâhil, modern bilim ve felsefeye dâir birçok konuyu kuşatıcı bir şema içinde nasıl dikkatlice birleştirdikleri, onların yayınları ya da düşünceleri üzerine çalışmamış olanları şaşırtabilir.

Şimdi, hızlıca özetlemek gerekirse: Hukukî düşünce uzmanlığıyla birlikte genel bir semantik eğitimi alan öğrenci neyle meşgul olduğunu daha kolay bir şekilde görür ve kültürlü bir hayâl gücünün kendisi açısından ne kadar önemli olduğunu farkına varır. Eğer akıllıca eleştirel bir zihne kavuşabilir ve önyargılarının en azından birkaç prangasından kurtulabilirse, mutlaka daha iyi bir hukukçu ve vatandaş, yani hem kendisi hem de toplum için daha faydalı olacaktır.

¹⁶ Bkz. ör., Lasswell and McDougal, *Legal Education and Public Policy*, 52 YALE L.J. 203 (1943); McDougal, *The Comparative Study of Law for Policy Purposes*, 61 YALE L.J. 915 (1952).